

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2559 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ, 2545) รัฐบาลได้กำหนดแผนการพัฒนาศึกษาในระยะ 15 ปีข้างหน้า โดยยึด
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริขององค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ยึดทางสายกลาง
บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรู้เท่าทันโลกเป็นแนวทาง
ในการดำเนินชีวิต โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อให้คนไทย มีความสุข พึ่งตนเอง
และก้าวทันโลก โดยยังรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยไว้สามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยี
ได้อย่างคุ้มค่าเหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี มีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง
ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี
เป็นคนเก่ง และมีความสุข สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม
ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และพัฒนาสังคมให้เข้มแข็ง
และมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9
(พ.ศ. 2545 - 2549) ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในอนาคต 20 ปี โดยมีจุดมุ่งหมาย
ที่สำคัญ คือ การสร้างสังคมคุณภาพ ที่ยึดหลักความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างคนทุกคน
ให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ
พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี

ในช่วงหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาพลเมือง
ให้เป็นคนดี มีศีลธรรม และจริยธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ
ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม นโยบายและแผนพัฒนาชาติ
ในช่วงแรก ๆ ก็ยังมองข้ามการพัฒนาพลเมืองทางด้านจิตใจและจริยธรรมในเชิงบวกเชิงรุก
แต่เน้นการแก้ไข การลงโทษผู้ที่มีปัญหาทางจริยธรรม ซึ่งเป็นนโยบายและการจัดการ
ในเชิงลบเชิงรับเพียงอย่างเดียว

นอกจากนั้น ยังมีความเข้าใจที่ผิด ๆ เกี่ยวกับหลักและวิธีการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี
โดยบิดามารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ปกครองชุมชนมีความเข้าใจถูกต้องมากขึ้นในระยะหลัง ๆ นี้
เมื่อวิชาการทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์เจริญมากขึ้นว่า ความดีนั้นต้องเสริมสร้าง
ส่วนความชั่วต้องขจัด นอกจากนี้ ถ้าการจัดการทางสังคมเริ่มที่การลดการทำชั่วทำผิดของบุคคล

ให้น้อยลงหรือหมดไป ก็ยังไม่เป็นหนทางที่จะทำให้บุคคลเป็นคนดีขึ้นมาได้ แต่ยังคงมีการเสริมสร้างปลูกฝังความเป็นคนดีเป็นขั้นต่อไปอีกด้วย แต่ถ้าเริ่มโดยการเสริมสร้างเยาวชนให้ทำความดีให้มากและสม่ำเสมอเสียตั้งแต่ต้น เขาจะไม่มีเวลาเหลือไปทำความชั่ว จึงเป็นการป้องกันไม่ให้เยาวชนทำชั่วไปโดยอัตโนมัติด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อที่ว่า ฝึกนิสัยคนให้รักชาติแล้วศีลจะรักษาเขาในภายหลัง

เป็นที่ยอมรับกันว่าสังคมไทยในปัจจุบันมีความเจริญเติบโตและพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศตลอดจนวิทยาการสมัยใหม่ มนุษย์พยายามสร้างความเจริญทางด้านวัตถุเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ตนเอง มีระบบการแข่งขันสูงเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมระบบทุนนิยม แต่ความเจริญที่มนุษย์ต้องการและสร้างขึ้นกลับเป็นสิ่งที่บั่นทอนคุณค่าความดีงามทางจิตใจให้ลดลง จะเห็นได้ว่า การนำเสนอข่าวสารจากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ สะท้อนภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น นักเรียนตีกัน การมั่วสุม เสพยาเสพติดของกลุ่มนักศึกษา การค้าบริการทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ ของนักเรียนนักศึกษา การรวมกลุ่มก่อความไม่สงบให้แก่สังคม ปัญหาเด็กเรียนนักศึกษามาตัวตายการก่ออาชญากรรมที่ทวีความรุนแรงและเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกวัน จากการศึกษาของ สุเทพ สุวีรางกูร (2548) ที่ได้ทำการศึกษาถึงปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นพบว่า เด็กวัยรุ่นสาวที่มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 13 - 20 ปี เป็นวัยที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาจึงเกิดผลกระทบต่อความเจริญด้านอื่น ๆ เช่น เป็นผู้ที่มึนอารมณ์ห้วนใจง่าย เต็มไปด้วยความเพ้อฝัน มีอุดมคติสูง ชอบมองสิ่งทั้งหลายในแง่ดี ต้องการความรักความอบอุ่น ถ้าผิดหวังจะเสียใจมาก หรือไม่ได้ดังปรารถนา ก็จะประพาศเสียหายได้ ไม่ค่อยเดินทางสายกลาง ต้องการให้คนยอมรับ รักเพื่อนต่างเพศ รักความเป็นอิสระ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอย่างรวดเร็ว มีความอ่อนไหวในด้านอารมณ์ได้ง่าย พะวงแต่เรื่องสังคมและกลุ่มเพื่อนมาก มีการแสดงออก มีอารมณ์รุนแรง สับสนในบทบาทของตัวเอง ทำอะไรมักใจร้อน อยากได้อะไรตั้งใจ ตัดสินใจง่ายและรวดเร็ว มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยากลองดี เริ่มวางแผนเกี่ยวกับชีวิต วางตัวไม่ถูกเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ ปัญหาของเยาวชนโดยแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ คือ ปัญหาการดื่มสุรา การสูบบุหรี่ การเล่นเกมพนัน การทำแท้ง โสเภณีเด็ก การมั่วสุมในสถานบันเทิงและสถานเริงรมย์ การใช้สารเสพติดก่อนมีเพศสัมพันธ์วัยรุ่นนิยมดื่มสุรา และเสพยา 3 ชนิด คือ ยาอี ยาเค ยาบ้า ซึ่งเมื่อเสพยาจะไม่สามารถควบคุมร่างกายเกิดความต้องการทางเพศสูงขึ้น ขาดตัวมีราคาแพงจึงต้องรวมกลุ่มกันเพื่อซื้อมาเสพยา ซึ่งเป็นที่มาของการมีเช็ทซ์หมู่ในวัยรุ่น (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 11) ทั้งนี้สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ของตนเอง และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมโดยแยกออกเป็น 3 ประเด็น คือ บ้าน ครู และเพื่อน

จากเหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของสังคมได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ ชลลดา ศรีเดช (2550) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเห็นคุณค่าพรหมจารีของวัยรุ่นหญิง และยุทธพงศ์ วีระวัฒน์ตระกูล (2541, หน้า 4 - 6) ที่ได้สรุปผลการศึกษาถึงปัญหาในเรื่องการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น ว่าควรเร่งเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้เข้มแข็งเพื่อตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเยาวชนในสังคม

การแก้ปัญหาความอ่อนแอทางคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สถาบันการศึกษา และองค์กรทางสังคมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้หน่วยงานที่มีความสำคัญในการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับบุคคลอย่างเป็นรูปธรรมที่เด่นชัดคือสถานศึกษาหรือสถาบันทางการศึกษาที่ผลิตบุคลากรทางการศึกษา โดยเสริมสร้างความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองดีที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในอนาคตตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงการศึกษาไว้ในมาตรา 4 วรรคแรกว่า “การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” ในการสร้างความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ คือ การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม นั้นเอง ซึ่งเห็นได้จากการกล่าวถึงการจัดการศึกษา ในลักษณะของกระบวนการเรียนการสอน ในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมเอาไว้ว่าเป็นระบบเริ่มจากความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้สาระสำคัญของหลักสูตร และการประเมินผล โดยได้บัญญัติประเด็นดังกล่าวเอาไว้ในมาตราต่าง ๆ (พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542) เช่น มาตรา 6 กล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษา ตามมาตรา 23 วรรค 1 การจัดการเรียนรู้ มาตรา 24 (4) รวมถึงสาระสำคัญของหลักสูตร มาตรา 28 วรรค 2 และการประเมินผลในมาตรา 25 พร้อมทั้งระบุคุณธรรมและจริยธรรม อันเป็นสาระสำคัญที่ควรทราบตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยได้ให้ความหมายของคำว่าคุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง ประมวลการประพฤติปฏิบัติที่ดงามทั้งกาย วาจา และจิตใจ โดยถือประพฤติปฏิบัติเป็นนิสัยที่ดีทั้งต่อตัวเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ทั้งนี้ผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมเป็นที่พึงประสงค์ของบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ บุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมดีงามต้องมีคุณสมบัติ กล่าวคือ

- 1) เป็นผู้ที่มีความพอดี ไม่ขาด ไม่เกินความพอดี คือ ปฏิบัติตนอยู่ในทางสายกลาง

2) เป็นผู้กระทำด้วยเจตนาดี ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และทำไปเพื่อสิ่งที่ดีงาม ไม่ใช่ทำด้วย การถูกบังคับ หรือด้วยผลประโยชน์ใด ๆ เป็นผู้ที่มิเห็นเหตุผล พอใจที่ได้ปฏิบัติต่อผู้อื่น และเห็นประโยชน์ต่อผู้อื่นเป็นสำคัญ 3) เป็นผู้ที่มุ่งสันติสุขหรือความสงบ ไม่ใช่มุ่งความสมบูรณ์ พูนสุขเป็นที่ตั้ง 4) เป็นผู้ที่มีความพอเพียงรู้จักสละสิทธิทางธรรมชาติ เพื่อเห็นแก่ส่วนรวม และปฏิบัติตามข้อผูกพันและหน้าที่ด้วยความพอเหมาะพอควร 5) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม ในการทำหน้าที่รับผิดชอบต่อหน้าที่ และทำหน้าที่อย่างดีที่สุด 6) เป็นผู้สามารถควบคุมแรงกระตุ้น และความต้องการต่าง ๆ เอาไว้ได้ด้วยเหตุผล อีกทั้งยัง และ 7) เป็นผู้ปฏิบัติตามกฎ หรือมาตรการ ทางจริยธรรม ได้เหมาะสมกับกาลเทศะอยู่เสมอ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับนี้ ยังได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน นักศึกษาโดยจำแนกได้เป็น 4 ด้าน กล่าวคือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความรู้ และด้านทักษะการประกอบอาชีพ ซึ่งในการกำหนดให้ นักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้น พระราชบัญญัติการศึกษาได้กำหนด แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้โดยให้เรียน วิชาทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ เป็นการเน้นย้ำ ให้ครู อาจารย์ และเพื่อนช่วยกระตุ้นการตระหนักรู้ต่อสังคม ทั้งในและนอกวิชาเรียน ซึ่งครู อาจารย์ และเพื่อนต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัด โครงการหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนา ด้านจิตใจโดยตรง และสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปสู่เนื้อหาและ กระบวนการเรียนการสอนทุกวิชา

ในกระบวนการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม ศาสตร์แห่งการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมอาจเรียกว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นการพัฒนาทรัพยากรที่มีค่าสูงสุด ของชาติ ประเทศที่มีทรัพยากรมนุษย์สูงทั้งคุณภาพและปริมาณย่อมสามารถสร้างสรรค์ความเจริญ ให้แก่ประเทศชาติของตนได้เป็นอย่างดี การลูกเสือเป็นกระบวนการหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า “ขบวนการลูกเสือ” (Scout Movement) ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยอมรับเป็นเอกฉันท์ว่า เป็นขบวนการที่สามารถพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม และชาติบ้านเมืองเป็นอย่างดี แต่การที่จะนำเอาการลูกเสือมาใช้ในการพัฒนาเยาวชนของชาติ ให้ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงได้นั้น ต้องยึดหลักสำคัญของการลูกเสือเพื่อการสร้างสรรค์ ให้เยาวชนเป็นพลเมืองดี ทั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาเยาวชนไปสู่ความสำเร็จในวัตถุประสงค์ ของคณะลูกเสือแห่งชาติในเรื่องการพัฒนาเยาวชน (ตามมาตรา 7 ในพระราชบัญญัติลูกเสือ แห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2528) และความสำเร็จดังกล่าวจะเป็นไปได้ นั้น จะต้องเป็นการจัดหลักสูตร การสอนที่ดี โดยกระบวนการลูกเสือนั้น เป็นกระบวนการที่สอนให้เยาวชนมีความจงรักภักดีต่อ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎ

ของลูกเสือ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2552, หน้า 2) เจษฎาภรณ์ วิริยะสกุลธรณ์ (2543, หน้า 4) ได้กล่าวว่า วิชาลูกเสือเป็นวิชาที่เน้นให้เด็กเป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรม นับได้ว่าเป็นการศึกษาภาคปฏิบัติที่มีความเหมาะสมแก่สังคมไทยอย่างยิ่ง ตามวิธีการและแนวการฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเยาวชนของชาติตามหลักธรรมทางศาสนา ที่กล่าวว่า “ทนฺโต เสฏฺโฐ มนุสฺเสสุ ผู้ที่ฝึกตนดีแล้ว เป็นผู้ประเสริฐในหมู่มนุษย์” สำนักงานการบริหารลูกเสือแห่งชาติจึงได้กำหนดหลักสูตรกิจกรรมลูกเสือให้มีเนื้อหาสาระที่ลูกเสือทุกคนจะสามารถพึ่งตนเองได้เมื่อผ่านกิจกรรมลูกเสือไปแล้ว

การเรียนการสอนหลักสูตรกิจกรรมลูกเสือประกอบด้วยหลักสูตรลูกเสือสำรอง ลูกเสือสามัญ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และลูกเสือวิสามัญ มีสาระสำคัญที่จะให้ลูกเสือได้เรียนรู้ มีความสามารถและประสบการณ์ขั้นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อม เป็นคนที่มีระเบียบวินัย รู้จักการรักษาสุขภาพอนามัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมและสามารถทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ได้ฝึกฝนความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความเสียสละ มีคุณธรรม ประจําใจ มีความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเสียสละ รู้จักการใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม การสงวนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณสมบัติ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ การเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ส่วนการพึ่งตนเองนั้นมุ่งที่จะให้ลูกเสือได้มีความรู้และทักษะที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง

จากนโยบายของรัฐบาลสมัย พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ (2552) ประกาศให้มีการเร่งดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้เป็นวาระแห่งชาติ ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์วิทยาการได้กล่าวในการมอบนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ไว้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยอยู่ในขั้นวิกฤต จึงต้องเร่งดำเนินการปฏิรูปการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐบาลได้เล็งเห็นว่ายังไม่ได้รับตอบสนองต่อการพัฒนาเท่าที่ควร ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้นำไปปฏิบัติโดยการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้เป็นเรื่องหลักในการให้การศึกษาแก่เยาวชน นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลชุดนี้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า “คุณธรรมนำความรู้” แทน “ความรู้คู่คุณธรรม” (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2552) สอดคล้องกับนโยบายของนายจรินทร์ ลักษณวิศิษฐ์ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ที่มอบแก่ผู้บริหารระดับสูง และคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในปี พ.ศ. 2552 เพื่อให้ผลักดันให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการแก้ปัญหาในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมนั้น ได้กำหนดอยู่ในนโยบาย

การปฏิรูปการศึกษารอบสอง โดยเน้นไปที่กระบวนการสร้างเสริมคุณภาพในการศึกษา
ของกระทรวงศึกษาธิการ นำสถาบันอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศและสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ
การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ให้กับองค์การทางการศึกษา รวมทั้งผู้เรียน จนเกิดผลสัมฤทธิ์
เมื่อจบการศึกษาจะเป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรม ซึ่งต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะจาก
การสำรวจค่านิยมของเยาวชนไทยในบางเรื่องมีความน่าเป็นห่วงมาก เช่น ผลการสำรวจ
เรื่องสถานการณ์บ้านเมือง พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ต้องการคนเก่งมากกว่าคนดี ซึ่งผู้ตอบคำถาม
เหล่านี้ คือ นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีการรับนโยบายจากรัฐบาลมาปฏิบัติกัน
เป็นส่วนใหญ่ก็ตาม ทั้งนี้เนื่องมาจากค่านิยมในด้านการเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการระบบ
การแข่งขัน ระบบการคัดเลือกแบบแพ้คัดออกยังฝังแน่นอยู่ในความรู้สึกของคนไทย ผู้ปกครอง
มีส่วนสนับสนุนให้บุตรหลานของตนมุ่งหน้าแข่งขันทางการศึกษา มุ่งเน้นให้เป็นคนเก่ง
ดังนั้นสถานศึกษาหลายแห่งจำนวนไม่น้อยในประเทศไทยจึงประสบปัญหานักเรียน นักศึกษา
เกินจำนวนมาตรฐานเพราะผู้ปกครองเชื่อมั่นในสถานศึกษาเหล่านั้นว่า มีความเป็นเลิศทางวิชาการ
ซึ่งสิ่งนี้เป็นเครื่องสะท้อนค่านิยมทางการศึกษาที่เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการมากกว่าคุณธรรม
จริยธรรม นอกจากนี้ยังพบว่า ศรัทธาของผู้ปกครองที่มีต่อครูนั้นเปลี่ยนแปลงจากอดีต
การให้เกียรติ ยกย่องครู และให้สิทธิครูในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานลดน้อยลงตามความคิด
แบบใหม่ในเรื่องสิทธิมนุษยชนและทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาทำให้ครูจำนวนไม่น้อยหันหน้า
มามุ่งเน้นการสอนเพื่อพัฒนาความรู้มากกว่าคุณธรรมจริยธรรม (จรินทร์ ลักษณวิศิษฐ์, 2552)

อย่างไรก็ตาม กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นโครงการเสริมสร้างคุณธรรม
และจริยธรรมในระบบการศึกษาไทย โดยให้สถาบันระดับอุดมศึกษาเป็นที่พึ่งให้กับการศึกษา
ในระดับอื่น ๆ ในการให้ความรู้ความเข้าใจและเป็นแบบอย่างในการเสริมสร้างคุณธรรม
และจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะศึกษาศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง
ที่สถาบันอุดมศึกษาต้องเร่งปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนิสิต นักศึกษาเพื่อให้เป็น
แบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนและเด็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบัณฑิตออกสู่สังคม มุ่งพัฒนา
ความเข้มแข็งทั้งด้านวิชาการและเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ จึงกำหนด
โครงสร้างหลักสูตรให้มีหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียน มุ่งพัฒนา
และเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดีให้แก่บัณฑิตทั้งด้านกาย จิต อารมณ์
เจตคติ และสร้างคุณภาพชีวิตให้มีความเจริญองงามด้านปัญญาธรรม ทักษะ และเจตคติ
มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีความรู้ด้านวิทยาการที่สร้างบุคลิกลักษณะของผู้มีการศึกษา
สามารถเป็นผู้นำ ผู้ตาม และดำรงชีวิตในสังคมระบอบประชาธิปไตย ปรับตัวให้เข้ากับ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากนำวิธีการลูกเสือที่เป็นขบวนการทางการศึกษานอกระบบรูปแบบหนึ่ง มาดำเนินการพัฒนานักศึกษาจะช่วยให้ นักศึกษามีคุณสมบัติตามที่สังคมต้องการ กล่าวคือ มีลักษณะของผู้นำ ผู้ตามที่ดีมีคุณธรรม และจริยธรรม มีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่เหมาะสมกับความต้องการของสังคม กระบวนการ และวิธีการของลูกเสือที่เด็กได้รับ จะเป็นกระบวนการทางธรรมชาติที่สอดคล้องกับหลักการศึกษา และตรงกับความต้องการของเด็ก คือ เรียนปนเล่นและการศึกษาด้วยการกระทำ (กชกร เป้าสุวรรณ, 2552, หน้า 2) ทั้งนี้ หากนักศึกษาศึกษาและปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมโดยวิธีการทางลูกเสือแล้วจะสามารถปฏิบัติตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข จากที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงได้ เล็งเห็นถึงความสำคัญและปัญหาที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในเยาวชนซึ่งเป็นนิสิตนักศึกษา จึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โดยวิธีการลูกเสือของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับ ไปดำเนินการพัฒนาสู่กระบวนการที่เป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืนให้กับนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษา ในคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. หลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โดยใช้วิธีการลูกเสือ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. คุณภาพของหลักสูตรเสริมเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โดยวิธีการลูกเสือ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต อยู่ในระดับใด
3. ความพึงพอใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่มีต่อหลักสูตรเสริม เพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โดยวิธีการลูกเสือสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โดยใช้วิธีการทางลูกเสือ สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเสริมเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โดยใช้วิธีการลูกเสือสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่มีต่อหลักสูตรเสริม เพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โดยใช้วิธีการลูกเสือสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักศึกษาได้รับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมด้วยวิธีการลูกเสือ และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้กับองค์กรทางการศึกษาที่สนใจต่อไป
2. ได้หลักสูตรเสริมเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โดยวิธีการลูกเสือสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
3. ได้แนวทางและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการฝึกอบรมให้กับนักศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535, หน้า 16 - 17) พบว่า ประกอบด้วยระบบที่สัมพันธ์กัน 3 ระบบ คือ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร แต่ละระบบประกอบด้วยขั้นตอนย่อย คือ

- 1) ระบบการร่างหลักสูตร มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สิ่งที่กำหนดหลักสูตร ขั้นที่ 2 รูปแบบหลักสูตร ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร และขั้นที่ 4 การปรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้
- 2) ระบบการใช้หลักสูตร การใช้หลักสูตรมีอยู่ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การขออนุมัติหลักสูตร ขั้นที่ 2 การวางแผนการใช้หลักสูตร และขั้นที่ 3 ดำเนินการใช้หลักสูตร หรือบริหารหลักสูตร
- 3) ระบบการประเมินหลักสูตรเป็นระบบสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตร คือ ขั้นที่ 1 วางแผนประเมินหลักสูตร ขั้นที่ 2 การเก็บข้อมูล ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นที่ 4 การรายงานข้อมูล

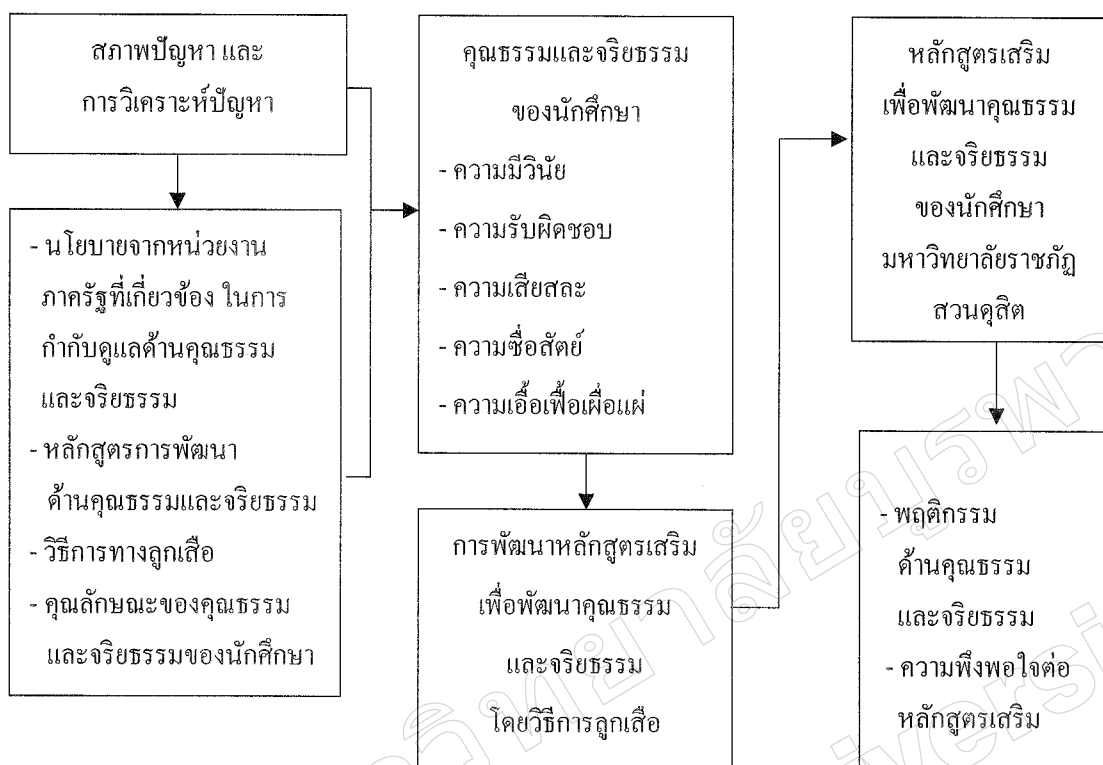
กระทรวงศึกษาธิการ มีความมุ่งหวังให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะ คือ ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบตนเอง ขยัน ใฝ่เรียน ใฝ่งาน เชื้อมั่นในตนเอง มีความเป็นประชาธิปไตย มีความสามารถทางวิชาชีพ และความสามารถทางวิชาการ สามารถคิดเชิงเหตุผลได้ ใช้เทคโนโลยี และทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้เป็นอย่างดี มีความใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้สม่ำเสมอ สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ได้อย่างถูกต้องและมีความรักในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องคุณลักษณะของคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาจากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (Thai Qualification Framework for Higher Education (TQF: HEd) ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะของคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา 3 ด้าน (3D) ได้แก่

ด้านประชาธิปไตย (Democracy) ด้านคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นไทย (Decency) และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug - Free) (สำนักงานสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2540, หน้า 60 - 61)

คานท์ (อ้างใน คนุต สุนทรรัตน์, 2550, หน้า 25) ถือว่า มโนธรรมเป็นเหตุผลภาคปฏิบัติ มันบ่งบอกถึงกฎศีลธรรมในตัวเอง คือ เป็นที่รู้จักกันได้เอง รู้สึกในใจของตนเอง มันเป็นสิ่งที่มีความก่อน ไม่ใช่มิขึ้นหรือประจักษ์เพราะประสบการณ์ (Not Empirical) เป็นสิ่งที่มีตนเป็นพยาน แครทวอล บูม และมาเซีย (Krathwohl Boom and Masia) จึงได้กำหนดทฤษฎีจำแนกระดับคุณภาพของการเรียนรู้ด้านจิตใจ (Affective Domain) ที่ครอบคลุมความสนใจ ทศนคติ ค่านิยม และลักษณะนิสัย โดยจัดลำดับขั้นตอนคุณลักษณะด้านความรู้สึกไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) การรับรู้ (Receiving) 2) การตอบสนอง (Responding) 3) การเห็นคุณค่า (Valuing) 4) การจัดระบบ (Organization) 5) การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization)

สำนักงานลูกเสือโลกได้กำหนดวิธีการสอนลูกเสือ (2535, หน้า 90 - 150) ไว้ 10 วิธี คือ 1) การสอนแบบบรรยาย (Lecture) 2) การสอนแบบการประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Group) 3) การสอนแบบระดมสมอง (Brain Storming) 4) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) 5) การสอนแบบการสืต (Demonstration) 6) การสอนแบบฐาน (Base Method) 7) การศึกษารายกรณี (Case Study) 8) การแบ่งกลุ่มปฏิบัติงานตามโครงการ (Project Work Group) 9) การสวมบทบาท (Role Play) และ 10) การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion)

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมด้วยวิธีการลูกเสือของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อการพัฒนาจิตสำนึกนักศึกษา ด้านคุณธรรมและจริยธรรมโดยใช้วิธีการลูกเสือ รวมทั้งศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรค ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม รวมไปถึงประสิทธิภาพของหลักสูตร เสริมที่ได้พัฒนาขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนดุสิต ประจำปีการศึกษา 2554 จำนวน 100 คน ซึ่งทำการคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง อย่างง่ายมา 2 ห้องเรียน และทำการสุ่มเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน และเป็นกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
 - 1.1 ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร
 - 1.2 ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเสริม
 - 1.3 ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรเสริม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ทั้งหมด 5 คุณลักษณะด้วยกัน อันได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

1.1 ความมีวินัย หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนหรือความสามารถที่จะยับยั้งเป็นตัวของตัวเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

1.2 ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกในลักษณะของความเป็นพลเมืองดี เป็นความผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นต่อการทำงานทั้งในส่วนตัวและส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

1.3 ความเสียสละ หมายถึง ความรู้จักยอมสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม หรือบริจาควัตถุสิ่งของเงินทองแก่ผู้อื่นที่ควรได้รับรวมทั้งเพื่อส่วนรวม เพื่อสาธารณกุศล ด้วยความเต็มใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

1.4 ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติดี ประพฤติชอบ ไม่คิดคดหลอกลวง ตรงไปตรงมาถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และกฎหมายของบ้านเมือง การประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวง

1.5 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงไมตรีจิตให้ผู้อื่นได้รับความสะดวก มีความพอใจ เป็นการกระทำที่แสดงถึงไมตรีจิตเพื่อให้ผู้อื่นได้รับความสะดวก มีความพอใจ

2. วิธีการลูกเสือ หมายถึง กิจกรรมในการจัดการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษา โดยการเน้นกระบวนการกลุ่ม ทั้งด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้เชิงวิชาการ มีระบบหมู่โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centered) แบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ใช้ระบบผู้นำผู้ตามในการฝึกอบรมและยึดหลักการประชาธิปไตยเบื้องต้น

3. นักศึกษา หมายถึง บุคคลที่กำลังเข้ารับการศึกษายู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
 ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2554

4. การหลักสูตรเสริม หมายถึง แผนการพัฒนาคูณธรรมและจริยธรรม
 ในด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ทั้งหมด
 5 คุณลักษณะด้วยกัน อันได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์
 และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่เกิดจากการเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ
 ธรรมชาติของนักศึกษา เป็นหลักสูตรที่ขยายทั้งความกว้าง และความลึกของเนื้อหามากกว่า
 หลักสูตรปกติ เป็นหลักสูตรที่พัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และประสบการณ์โดยวิธีการลูกเสือ
 พัฒนาโดยใช้กระบวนการขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเสริม

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรเสริม

5. ความพึงพอใจ หมายถึง ความประทับใจ การยอมรับ การเห็นคุณค่า
 การให้ความสำคัญ และสนองความต้องการของนักศึกษาในการนำหลักสูตรมาใช้ในการฝึกอบรม

6. คุณภาพของหลักสูตรเสริม หมายถึง ผลการใช้หลักสูตรเสริมสำหรับพัฒนาคูณธรรม
 จริยธรรมโดยใช้วิธีการลูกเสือ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับ
 คะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมกับหลังการอบรมภายในกลุ่มทดลอง และระหว่างกลุ่มทดลอง
 กับกลุ่มควบคุม